

AIESOPIMUS

**Keski-Savon seudun liikennejärjestelmän
kehittämisestä vuosina 2021-2025**

**Liikennejärjestelmätyöryhmän hyväksymä luon-
nos 16.12.2020**

1. SOPIJAOSAPUOLET

Tämä aiesopimuksen päivitys on tehty seuraavien osapuolien välille:

Heinäveden kunta
Joroisten kunta
Leppävirran kunta
Pieksämäen kaupunki
Varkauden kaupunki
Navitas Kehitys Oy

Etelä-Savon maakuntaliitto
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Pohjois-Savon liitto
Etelä-Savon ELY-keskus
Pohjois-Karjalan ELY-keskus
Pohjois-Savon ELY-keskus

2. TAUSTA JA TAVOITTEET

Tämä aiesopimus on sopijaosapuolten yhteinen näkemys Keski-Savon liikennejärjestelmän kehittämisestä sekä lähivuosina toteutettavista ja edistettävistä toimenpiteistä. Vuonna 2007 valmistuneen liikennejärjestelmäsuunnitelman ohella tämän aiesopimuksen keskeisenä lähtökohtana on syksyllä 2015 hyväksytty Itä-Suomen liikennestrategia, viimeistelyvaiheessa olevat maakunnalliset liikennejärjestelmäsuunnitelmat sekä käynnissä oleva valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laadintatyö.

Aiesopimuksen päivityksen taustalle on käyty läpi kuntien strategiat. Liikenneasiat eivät ulkoista saavutettavuutta lukuun ottamatta korostu kuntastrategioissa, mutta sisältyvät muihin teemoihin, kuten elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittämiseen sekä matkailuun. Työvoiman saatavuuden näkökulmasta seudulla korostuu pendelöinnin merkitys. Pieksämäen asema on merkittävä raideliikenteen solmupiste, jonka kehittämisellä on vaikutusta koko Itä-Suomeen.

Seudulla tehtävää liikennejärjestelmän kehittämistyötä koordinoi ja kehittää sopijaosapuolten edustajista koostuva Keski-Savon liikennejärjestelmätyöryhmä. Työryhmälle annetaan sopijaosapuolten valtuutus tässä aiesopimuksessa mainittujen hankkeiden ja toimenpiteiden edistämiseen sekä toimenpiteisiin liittyvän vuorovaikutuksen koordinointiin.

Sopijaosapuolet sitoutuvat toimivaltansa ja käytettävissään olevien resurssien puitteissa toteuttamaan ja edistämään hankkeiden ja toimenpiteiden toteutumista. Kunkin toimenpiteen rahoitusjaosta sovitaan erikseen sen toteutuksen yhteydessä. Toimenpiteiden toteuttamiseen voi osallistua myös sopimuksessa mainitsemattomia osapuolia.

Tämä sopimus on jatkoa vuosille 2017–2019 ajoitetulle aiesopimukselle. Sopimus on toiminut runkona seudullisen liikennejärjestelmätyöryhmän toiminnalle. Työryhmä on käynnistänyt kehittämishankkeita ja seurannut tavoitteiden toteutumista sekä jatkuvan arkityön että erillisten kehittämishankkeiden kautta. Aiesopimuksessa sovitut toimenpiteet ovat toteutuneet pääosin erittäin hyvin. Tällä kaudella aiesopimusosapuoliksi tulevat myös Pohjois-Karjalan maakuntaliitto ja ELY-keskus Heinäveden liittyttyä Pohjois-Karjalan maakuntaan.

Työn lähtökohtana toimivat Itä-Suomen liikennestrategian tavoitteet, joista seudullisen työn kautta viedään tällä aiesopimuskaudella käytäntöön erityisesti seuraavassa korostettuja tavoitekohtia.

Itä-Suomen liikennestrategian tavoitteet:

Elinkeinoelämän kuljetukset

- Raakamaidon päivittäinen keräilyketju on toimintavarma
- Energiatuotannon biopolttoaine- ja turvekuljetukset ovat täsmällisiä
- **Metsäteollisuuden puukuljetusketju turvaa häiriöttömän tuotannon**
- **Käytössä on useampia kustannustehokkaita kuljetusvaihtoehtoja**
- Logistiikkayhteistyö tukee tehokkuutta ja synergiaetujen saavuttamista
- Pitkämatkan kuljetusten matka-aika on ennakoitavissa
- Toimivat ja nopeat tietoliikenneyhteydet tukevat yritystoimintaa

Ihmisten liikkuminen

- Arjen matkoja varten on käytettävissä liikkumista helpottavia palveluita sekä taajamissa että haja-asutusalueilla
- **Kävely ja pyöräily taajamissa on helppoa ja turvallista**
- Päivittäiset matkat on mahdollista tehdä joukkoliikenteellä kaupunkiseuduilla sekä suurimpien taajamien ja keskuskaupunkien välillä
- Ikääntyneille on kotona asumisen mahdollistavat liikkumis- ja kuljetuspalvelut
- Henkilöautomatkat maakuntakeskusten välillä ja rajanylityspaikoille ovat ennakoitavia, sujuvia ja nopeita
- Pitkänmatkan joukkoliikenteessä vuorotarjonta paranee, matka-aika lyhenee ja hinnat ovat kohtuullisia
- **Liikkumisen ajantasainen informaatio on helposti ja mobiilisti saatavissa**
- **Matkojen ostaminen on helppoa ja ”liput” ovat yhteiskäyttöisiä**
- **Matkaketjun solmupisteissä kulkutavan vaihtaminen ja liityntä sujuvaa**

Itä-Suomen liikennestrategian laadinnan jälkeen ovat korostuneet erityisesti ilmasto-
muutoksen hillintään liittyvät päästövähennysvelvoitteet, jotka otetaan huomioon kai-
kessa liikenteen kehittämisessä.

3. TOIMENPITEET

Keski-Savossa Itä-Suomen liikennestrategian ja seudun liikennejärjestelmäsuunnitel-
man tavoitteita toteuttaviksi toimenpidekokonaisuuksiksi vuosille 2021-2025 on nos-
tettu:

1. Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen
2. Joukkoliikenteen käytön helpottaminen
3. Vesikuljetusten potentiaalin hyödyntäminen
4. Matkailuliikenteen kehittäminen
5. Metsäteollisuuden raakapuukuljetusketjujen toimivuuden turvaaminen

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen on nostettu lähivuosien keskeiseksi kokonaisuudeksi
niin valtakunnallisessa kuin maakunnallisissa liikennejärjestelmäsuunnitelmissa että
kuntien strategioissa. Erityisesti seututyössä korostetaan kävelyn ja pyöräilyn lisää-
miseksi toteutettavaa aktivointityötä (liikkumisen ohjaus) ja sen edellyttämiä resursseja
(organisaatioiden yhteistyöhankkeet, hankerahoitukset). Edistämistyön pohjaksi laadi-
taan seudullinen edistämishjelma. Liikenneturvallisuuksuunnitelmissa esitetyt liiken-
neympäristön kehittämistoimenpiteet tarkennetaan kävelyn ja pyöräilyn näkökulmista
edistämishjelman laadinnan yhteydessä. Lisäksi kootaan seudullinen investointioh-
jelma, jonka toteuttamiseksi hyödynnetään erilaiset avustukset ja hankerahoitukset.

Edistämishjelman toteutumista seurataan kuntien liikenneturvallisuustyöryhmissä ja seudullisessa liikennejärjestelmätyöryhmässä.

Toimenpiteet:

- Seudullisen kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman laadinta ja kuntakohtainen sitoutuminen kattavaan edistämistyöhön (liikennejärjestelmätyöryhmä, 2021-2022)
 - Kulkumuotojen näkyvyyden korostaminen (seudulliset kampanjat) ja lasten kävelyn ja pyöräilyn lisääminen, koululaisten saattoliikenteen minimointi
 - Seudullinen esitys kävelyä ja pyöräilyä tukevan infrastruktuurin kehittämiseksi pitkäjänteisesti (nykytilan kokoaminen ja tavoitetilan kuvaaminen).
- Investiothjelman toteuttaminen ja avustusten hyödyntäminen (Kunnat, POS-ELY, 2023-)
- Liikenneturvallisuussuunnitelmien päivittäminen sekä toimenpiteiden tarkistaminen kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman pohjalta (kunnat, POS-ELY, 2023)

Joukkoliikenteen käytön helpottaminen

Joukkoliikenteen riittävä palvelutaso tulee turvata Keski-Savossa myös jatkossa. Tässä sopimuksessa on esitetty koonti toimenpiteistä ja niiden sisältöä tullaan tarkentamaan vuosittain toimintasuunnittelun yhteydessä. Joukkoliikenteen kehittämisessä painotetaan nykyisten palveluiden turvaamista, käytön helpottamista ja markkinointia. Erityisesti työmatkaliikenteeseen tarvitaan uudenlaisia, nykyisiä liikennepalveluita hyödyntäviä ja kokoavia tuotteita. Käytön helpottamiseksi tarkastellaan matkaketjujen toimivuutta, yhdistetään informaatiota ja lipputuotteita sekä käynnistetään joukkoliikennepalveluiden yhteismarkkinointi. Hankintoja tarkentamalla ja liikenneoitsijoiden toiminnan valvonnalla varmistetaan, ettei synny epätervettä kilpailua. Ulkoista saavutettavuutta kehitetään parantamalla Pieksämäen junaliikenteen solmua (sisältäen liityntäliikenteet) sekä varmistamalla tehokkaat liityntäyhteydet Helsinki-Vantaan lentoaseman kansainväliseen liikenteeseen. Joroisten lentoaseman potentiaali otetaan huomioon kansainvälisten yhteyksien varmistamisessa.

Toimenpiteet:

- Työmatkalipputuotteiden koonti ja yhteismarkkinointi sekä työmatkaliikenteeseen kohdennetun palvelun pilotointi seudulla (ELY-keskus, 2021-)
- Paikallisliikenteen kehittämistoimenpiteet Varkaudessa ja Pieksämäellä nykyisten sopimusten päättyessä (ELY-keskus, kaupungit)
- Heinäveden kirkonkylän joukkoliikenneyhteyksien kehittäminen vähintään ELY-keskuksen palvelutasoselvityksen mukaisesti (ELY-keskus, Heinävesi, 2021-)
- Asiointiliikenteen kustannustehokkuuden parantaminen esim. yhteishankinnoilla tai muita julkisia kuljetuksia avaamalla. Tarkennetaan Kuopion seudulla käynnisteillä olevasta kyytipalveluhankkeesta saatavien tulosten pohjalta (kunnat, 2023-)
- Junaliikenteen liityntäyhteyksien kehittäminen kuntakeskuksista. Tarkennetaan joukkoliikenteen palvelutasoselvityksen tulosten pohjalta. (ELY-keskus, 2021-)
- Pieksämäen aseman seudun kehittämishanke (hankehakemuksen mukaisesti) ja sen jatkotoimenpiteet. Toimenpide liittyy laajempaan Pieksämäen ratapihan peruskorjaushankkeeseen. (Pieksämäen kaupunki, 2021-)
- Leppävirran pääpysäkin määrittely, suunnittelu ja toteuttaminen (Leppävirta, ELY-keskus, 2021-)
- Helsinki-Vantaan lentoaseman liityntäyhteyden käynnistäminen (Navitas Oy, 2021-)

Vesikuljetusten potentiaalin hyödyntäminen

Varkauden satamat ovat olleet vajaakäytössä jo pitkään ja tavoitteena on lisätä erityisesti rahtiliikennettä. Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen mahdollistaa suorat kansainväliset vesikuljetukset entistä suuremmalla aluskoolalla. Aiesopimuskaudella selvitetään vesikuljetusten potentiaalia sekä varmistetaan Varkauden satamien soveltuvuus Saimaan kanavan mahdollistamalle aluskoolle.

Toimenpiteet:

- Selvitetään vesikuljetusmahdollisuudet jätelogistiikassa ja konepajateollisuuden kuljetuksissa (Varkauden kaupunki, 2021-2022)
- Varmistetaan Saimaan kanavan sulkujen pidennyksen mahdollistaman isomman aluskoon hyödyntämismahdollisuudet Varkauden satamissa (Varkauden kaupunki, 2021-)

Matkailuliikenteen kehittäminen

Matkailu korostuu erityisesti Leppävirran ja Heinäveden kuntien strategisissa linjauksissa. Varkauden Joutenlahden vetovoimakeskukseen myötä myös Varkaus panostaa entistä vahvemmin matkailun kehittämiseen. Matkailuliikenteen kehittäminen on yksi maakuntien liikennejärjestelmäsuunnitelmien painopisteistä ja yhteistyötä tulee tehdä tiiviisti myös seutu- ja maakuntarajojen yli. Parikkalan rajanylityspaikan avautuminen henkilöliikenteelle vuonna 2024 voi tuoda uusia mahdollisuuksia. Myös sisävesiristeilyliikenteestä on käynnissä uusia matkailuun liittyviä laajempia selvityksiä, joiden tuloksia tulee seurata myös Keski-Savossa. Lentoliikenteessä on tapahtumassa murros, joka voi vaikuttaa myös Joroisten lentoaseman rooliin matkailussa. Keväällä 2021 valmistuvat Varkauden ja Saimaan matkailustrategiat, jotka otetaan huomioon jatkossa toimenpiteitä tarkennettaessa. Liikenneyhteyksien kehittämisessä lähtökohtana on matkaketjujen toimivuus kaikilla kulkumuodoilla sekä kestävä liikunnan huomioon ottaminen entistä vahvemmin.

Toimenpiteet:

- Osallistutaan maakunta- ja Itä-Suomitaso matkailuliikennehankkeisiin (liitot, 2021-)
- Joroisten lentoaseman kehittäminen matkailuliikenteen näkökulmasta. Tarkennetaan käynnissä olevan kehittämishankkeen tulosten pohjalta. (Joroisten kunta, 2021-)
- Kestävien matkaketjujen kehittäminen seudun keskeisiin matkailukeskuksiin (kunnat, 2021-)

Metsäteollisuuden raakapuukuljetusketjujen toimivuuden turvaaminen

Varkaudessa sijaitsee merkittävä metsäteollisuuskeskittymä, jonka roolia on edelleen kasvatettu keskittämällä sahatoimintaa Itä-Suomessa Varkauteen. Varkauden tehtaan yhteydet paranevat kesällä 2021 merkittävästi. Pohjois-Savon ELY-keskus jatkaa tiivistä yhteistyötä metsäsektorin kanssa maanteiden kunnossapidon osalta. Seututaso haasteet liittyvät pääosin kuljetusmuotojen vaihtopisteisiin ja vähäliikenteiselle tieverkolle. Pieksämäen raakapuun kuormauspaikka on erittäin merkittävä solmupiste, jonka toimivuus tulee turvata kestävästi. Seudulla on lisäksi muita merkittäviä puutavaran kuormauspaikkoja ja uiton pudotuspaikkoja, joiden toimivuus tulee turvata puukuljetusketjujen varmistamiseksi. Yhtenä merkittävänä haasteena on raskaan liikenteen massojen kasvu ja sen vaikutukset katuverkon ja siltojen rakenteelliseen kuntoon. Sopimuksen valmistelun aikana valmisteltavana olevan Varkauden logistiikkakuvauksen tulokset otetaan huomioon toimenpiteiden jatkovalmistelussa.

Toimenpiteet:

- Seudullinen selvitys raskaiden kuljetusten ohjaamiseksi kuntien katuverkoilla ja tarvittavat erikoiskuljetusreittien ja -sopimusten päivittämistoimenpiteet (kunnat, POS-ELY, 2022)
 - Erityiskohteina tunnistettu Tahiniemen raakapuun kuormausalueen siirtäminen tai liikenteen ohjaaminen pois Pieksämäen keskustan katuverkolta sekä Andritzin uuden konepajan edellyttämät erikoiskuljetusreittitarpeet Varkaudessa
- Kehitetään raakapuun välivarastointimahdollisuuksia ja varmistetaan uiton pudotuspaikkojen toiminta (ELY-keskus, kunnat, jatkuvaa)
- Aktivoidaan yksityistiekuntia hakemaan perusrannusavustuksia (ELY-keskus, kunnat, 2021)

Alueen elinvoiman tukeminen ja saavutettavuuden parantaminen edellyttävät lisäksi toimenpiteitä, joista ei tehdä päätöksiä seututasolla. Seudun kuntien tunnistamia, edunvalvontaa edellyttäviä toimenpiteitä ovat:

- Vähäliikenteisen maantieverkon kunnossapidon parantaminen
- Vt 5 parantaminen välillä Mikkeli-Kuopio ja vt 23 parantaminen välillä Pieksämäki-Varkaus-Viinijärvi
- Savon radan parantaminen välillä Kouvola-Kuopio (nopeustason noston mahdollistaminen)
- Pieksämäen ratapihan peruskorjaus
- Pieksämäki-Varkaus-Joensuu henkilöjunaliikenteen varmistaminen ja ratayhteyden sähköistäminen
- Parikkalan yhteyden mahdollistaminen raideliikenteellä (Laitaatsalmen silta)
- Valamo-Outokummun kaivos-Koli –matkailun kehittämiskäytävä
- Tavoitteellisen tietoliikenneverkon kehittäminen

Lisäksi seudulla on useita pääväyläverkon ulkopuolella sijaitsevia parantamistarpeita (mm. Mt 453 Jäppiläntie, mt 455 ja mt 15323 Järvikylän liittymä), joita edistetään erillisrahoituksella.

4. SEURANTA JA SOPIMUKSEN PÄIVITTÄMINEN

Aiesopimuksen toteutumisen seurannasta vastaa Keski-Savon liikennejärjestelmätyöryhmä. Työryhmä laatii kerran vuodessa tilannekatsauksen sopimuksen toteutumisesta sekä tarkistaa, vastaako aiesopimus edelleen seudun yhteistä tahtoa ja tarvitaanko siihen muutoksia. Oleelliset muutokset hyväksytetään sopijaosapuolilla, mutta pienistä muutoksista sovitaan liikennejärjestelmätyöryhmässä. Sovitut muutokset ja niiden perustelut kirjataan. Ennen aiesopimuskauden päättymistä sovitaan uuden aiesopimuksen valmistelusta ja varmistetaan kytkentä muuhun liikennejärjestelmän kehittämiseen liittyvään suunnitteluun.

Aiesopimuskaudella keskustellaan seudullisen liikennejärjestelmäsuunnitelman päivittämistarpeesta. Erityisesti esille on noussut tarve kehittää yritysten kanssa toteutettavaa vuorovaikutusta. Myös toimintaympäristön muutokset voivat nostaa esiin tarpeen tehdä kattavampi liikennejärjestelmätarkastelu laajassa vuorovaikutuksessa seudun toimijoiden kanssa.

5. SOPIMUKSEN KÄSITTELY JÄ HYVÄKSYMINEN

Sopimusluonnoksen pohjalta on järjestetty keskustelutilaisuudet seudun kuntien luottamushenkilöille ja johtaville virkamiehille marras-joulukuussa 2020. Sopimuksen sisältö on hyväksytty seudun liikennejärjestelmätyöryhmän kokouksessa 16.12.2020. Sopijaosapuolet käsittelevät sopimuksen omissa organisaatioissaan. Päivitystä ei ole tarpeen hyväksyttää sopimusosapuolten allekirjoituksin.